

Interview met voormalig provo en kabouter Roel van Duijn

10-2-2011 door Jildou Feenstra en Merel Borst , twee leerlingen VWO in Meppel die dit als onderdeel van hun eindwerkstuk hebben gemaakt

- Rond uw 18^e begon u al demonstraties te voeren in Den Haag tegen de atoombom. Daarna volgden er veel meer. Is het opkomen voor deze idealen u met de paplepel ingegoten?

Hij denkt even na en zegt: "Nee, want ik ben in de oorlog geboren, en toen was er geen pap.. toen at ik tulpenbollen en suikerbieten. Het is een erg moeilijke vraag om te beantwoorden hoeveel mijn ouders invloed hebben gehad in mijn denkbeelden: ze hebben er zeker invloed op gehad, maar hoeveel precies, dat kan ik niet zeggen. Ouders hebben altijd invloed, maar het kind heeft natuurlijk ook nog zijn eigen karakter. Mijn ouders hielden zich amper met politiek bezig, maar ze waren wel gericht op de natuur en spiritualiteit. Mijn ouders waren theosofen: ze geloofden in karma en reïncarnatie en daar hielden ze zich dan ook erg mee bezig, maar dat is natuurlijk iets anders dan opstand tegen de maatschappij. Ze waren wel tamelijk onderzoekende en zelfstandige mensen. Dat probeer ik zelf ook te zijn."

- U zei dat het proletariaat ten onder ging aan de consumptiemaatschappij en dat er een revolutie moest komen van een nieuwe klasse: het "provotariaat" van nozems, beatniks, magiërs etc. Hoe is dit idee ontstaan?

"Zoals net al gezegd, ben ik begonnen met demonstraties tegen de atoombom in Den Haag. Toen ben ik om die reden van school verwijderd: school dacht dat zij een slechte naam kreeg van mensen zoals ik, die in opstand kwamen, te blijven lesgeven. Dit was vlak voor mijn eindexamen. Ik ben toen gaan nadenken over hoe het mogelijk was dat mensen die voor iets goeds opkomen, - namelijk een vreedzame wereld- uitgestoten of verwijderd werden. En ik dacht: als er nou zo iets kan gebeuren, dan moet er eigenlijk iets goed mis zijn met de volledige maatschappij, dus dat moet gaan veranderen. En daar ga ik aan werken.

Toen ben ik in contact gekomen met anarchisten: die hadden een tijdschriftje, genaamd 'De Vrije'. De oprichter hiervan: Ferdinand Domela Nieuwenhuis, dacht dat de arbeidersklasse de nodige veranderingen in de maatschappij zou gaan doorvoeren en dat hierdoor vrij socialisme, dus wel anarchisme zou ontstaan. Een tijdje heb ik dit ook geloofd, maar ik had eigenlijk geen goede argumenten hiervoor, aangezien ik zelf geen arbeiders kende. Ik leerde ze beter kennen toen ik in Amsterdam in een fabriek ging werken. Daar vroeg ik meteen aan die arbeiders die samen met mij lopende band werk deden: "wanneer beginnen jullie met die revolutie?!" Ze keken mij een beetje bevreemd aan. Ik vroeg: "Wat is eigenlijk de zin van het werk dat we hier doen? Zou het niet veel leuker zijn als wij thuis zouden kunnen zitten, daar ons geld zouden ontvangen en vanuit daar aan de revolutie kunnen gaan werken?" Die mensen antwoordden mij: "Nee, hier werken geeft ons leven juist zin. Het geeft ons het gevoel dat we goed bezig zijn: voor ons zou het heel vervelend zijn als we maar de hele dag thuis zouden moeten zitten." Dat kon ik niet zo goed begrijpen. Ik bedacht me toen echter, dat als deze mensen zo tegen hun leven aankeken, zij nooit zouden beginnen met het starten van een revolutie...

Door het werken in die fabriek heb ik geld gespaard om een schrijfmachine te kopen en een tijdschrift te beginnen. Dit tijdschrift zou gaan over de noodzakelijke veranderingen van de maatschappij. Die revolutie van het proletariaat ging dus niet door, dat had ik toen wel begrepen. Ik bedacht me dat we dan een andere klasse nodig hadden voor de revolutie! Misschien behoor ik zelf wel tot een andere groep van mensen, waarvan er wel meer zijn...

Kort daarna zat ik te ontbijten in een koffiehuis in de Jordaan en las ik in de krant een stuk over de promotie van dokter Buikhuisen. Het ging over het nozemgedrag. Het woord 'nozem' was toen een nieuw uitgevonden

woord: nozems die willen bij de politie provoceren, om met die manier een bepaald gevoel van avontuur te creëren en indruk op meisjes te maken. Door dat artikel ging ik nadenken over het woord provoceren. Ik vond het interessant dat hij voor dit woord had gekozen, maar vond daarnaast dat het een andere betekenis zou moeten gaan krijgen. Het ging mij niet om indruk te maken op meisjes, maar om maatschappelijke vernieuwing. Ik wilde het woord Provo gebruiken, maar dan moest het 'staatsgevaarlijk anarchist' gaan betekenen. Daardoor noemde ik het tijdschrift wat ik wou gaan schrijven 'Provo', en daardoor is onder de lezers het provotariaat ontstaan."

tegenstrijdigheid

- Samen met onder andere Robert Jasper Grootveld heeft u de provo beweging gestart. Grootveld stond bekend als de anti-rook magiër, die protesteerde tegen de macht van de tabaksindustrie. Echter schreef u later dat Grootveld verslaafd was aan marihuana, hasj en tabak. Wist u dat al van hem toen hij deze campagnes voerde, en vond u dat niet ietwat tegenstrijdig?

"Ik vond het zeker tegenstrijdig, maar hij koketteerde met deze tegenstrijdigheid; hij maakte er een spelletje van. Hij zij dat hij zogenaamd bezig was met het surplus van marihuana, hasj en tabak op de roken. Hierdoor getuigde hij van de verslaafde consument, die hij zelf ook was. Hij waarschuwde de verslaafde consument van morgen, die wellicht nog erger zou zijn. Hij had gelijk: deze consument zou niet alleen verslaafd worden aan tabak en marihuana, maar ook aan auto's, elektrische slagroomkloppers, en andere dingen die heel veel energie en elektriciteit verbruiken. Daar gingen zijn happenings ook onder andere over. Die werden vaak breed onderbroken door de politie."

- Robert Jasper Grootveld bedacht te woorden 'imaazje' en 'gnot' die even later op ongeveer op elke provopamflet te lezen waren. Wat hielden deze woorden voor provo precies in, en wat voor boodschap wilden jullie hiermee naar buiten brengen?

"'Imaazje' was een woord waarmee wij de beelden die wij gebruikten om onze boodschap over te brengen duidelijk wilden maken. Een voorbeeld hiervan was het witverven van fietsen: de fiets was daarmee het 'imaazje' van het schone, openbare vervoer. Iedereen kon dan zo'n fiets gratis gebruiken in plaats van de auto te pakken. Dit was dus een imaazje: een beeld dat effect heeft om een politieke boodschap over te brengen. Met een 'zin' bereik je minder in de politiek dan dat je een 'beeld' creëert. Een beeld blijft de mensen veel beter bij.

'Gnot' was het idee dat deze maatschappij erop uit is om mensen te betoveren. Dit door middel van verslavingen, die ontstaan door een tomeloze jacht op meer geld en meer dingen om te hebben, in plaats van geluk. Met geluk bedoel ik dan geluk in de zin van dat je 'bent' en dat je leuke dingen doet."

- Wat was uw aandeel in alle witte plannen?

"Ik schilderde bijvoorbeeld de fietsen zelf wit. Mijn belangrijkste aandeel was waarschijnlijk dat ik redacteur van het tijdschrift Provo was. Ik schreef de belangrijkste ideeën op, die ik zelf verzon. Echter ben ik in mijn ideeën in zekere zin wel beïnvloed door andere mensen, bijvoorbeeld Constant Nieuwenhuys, een kunstschilder die ook in de Cobragroep heeft gezeten. Hij had een schets gemaakt van 'Nieuw Babylon': een wereld voor de nieuwe, spelende mens. Dit bestond uit huizen die allemaal tien meter boven de grond gebouwd waren, zodat de oppervlakte van de aarde vrij blijft voor de natuur en voor spelende mensen. Verder was ik ook ijverig bezig met het bestuderen van de hardere denkers over maatschappijverandering, in het bijzonder de anarchistische, zoals bijvoorbeeld Kropotkin. Ook had ik contact opgenomen met oudere anarchistenvrienden in Nederland, zoals Anton Contstantse. Anarchisten waren voor het grootste deel uitgeroeid door Hitler en zijn vrienden. De anarchistenvrienden die in die tijd nog wel leefden deden goed werk door middel van publicaties en lezingen. Met deze mensen was ik bevriend en zij hebben mij absoluut beïnvloed bij het schrijven van de stukjes voor Provo. De gedachte van provo was: we moeten het gedrag provoceren en op die manier dwingen om zijn fascistoïde kern bloot te leggen. Nou, dat lukte aardig!"

- Wat heeft u voor protest gevoerd op de dag van het huwelijk tussen Beatrix en Claus?

"Ik had daar eigenlijk een bescheiden aandeel in. Ik had het wel voorbereid, maar ik denk dat ik op dat moment erg bang was. Met name voor de politie, die op de been was rondom ons huis. Ik heb die dag vooral aan de telefoon gezeten, om berichten van provo's aan provo's door te geven.

We hadden vóór die dag allerlei 'witte geruchten' gelanceerd. Onder andere dat we leeuwenpoep voor de paarden zouden gooien die voor de koets liepen, zodat die zouden gaan steigeren: paarden houden immers

helemaal niet van leeuwen. Dat werd zeer serieus genomen; er werd bijvoorbeeld bewaking ingesteld bij Artis! Ook hadden we geruchten gelanceerd dat we LSD in het drinkwater van de paarden zouden doen, met als gevolg dat de politie zich ging opstellen in de waterleidingduinen. Uiteindelijk is er geen een van deze geruchten werkelijk uitgevoerd, maar dat wouden we ook niet bereiken. Het was meer de bedoeling om de politie en dergelijke een beetje bang te maken. Het enige echte protest dat er is uitgevoerd op deze dag waren de rookbommen die gegooid werden.”

- Er waren veel negatieve reacties op de provobeweging. Zo bleek uit een enquête uit november 1966 van Attwood Statistics dat 37,5 procent van de bevolking vond dat 'Men provo's eigenlijk zou moeten opsluiten'. Men vond provo's lui omdat ze niet wilden werken en vonden dat ze overal tegen waren. Ook werd er soms hard opgetreden door de politie. Hebt u in die tijd ook gevoelens van angst gehad, of hierdoor overwogen om minder voorop te treden in de beweging?

“Ja, we waren soms zeker geïntimideerd door de politie, maar dat hield ons niet tegen om flink door te gaan met ons verzet. Wat betreft dat men zei dat provo's 'lui' waren: kennen jullie het dorpje Peize? Dat ligt ten noorden van Assen, onder Groningen. Daar heb ik in 1966 een lezing gehouden, in een soort jongeren centrum. Daar waren toen heel veel jongens met brommers aanwezig: echte nozems. Die schreeuwden: “wanneer ga jij eens werken?!” Toen zei ik: “nou, ik werk al veel hoor, ik ben de hele dag bezig met dingen rondom de revolutie..”. Ook riepen ze: “we moeten Indonesië terughebben!” Het gevolg hiervan is geweest dat toen de subsidie voor dat jongeren centrum is ingetrokken. Ze waren daar dus helemaal niet gesteld op Provo.”

revolutie

- Omdat de provobeweging steeds meer een gevestigd belang werd, verdween de creativiteit en de spontaniteit van de provobeweging. Provo's als Jasper Grootveld vonden dat de provobeweging moest worden opgeheven. U was hier in eerste instantie tegen, waarom?

“Het leek mij erg belangrijk om de revolutie door te zetten, want ik dacht dat provo daar wel een geschikt voertuig voor was. Ik vond dat we wel lekker bezig waren. Maar na de overtuiging van mijn medeprovo's kwam ik toch tot de gedachte dat als het opgeheven zou worden, we het dan maar eensgezind moesten doen. Het leek mij geen goed idee als de ene vleugel ermee zou stoppen, terwijl de andere vleugel het tegelijkertijd toch zou doorzetten. Ook zat er wel iets in op het op te heffen: wij hebben toen bij wijze van spreken een komeet gelanceerd die even heel helder in de hemel heeft gestaan en die zijn sporen nalaat. Zo konden we in een andere gedaante weer verder gaan.“

- Op doktersverzoek bent u in 1967 vertrokken naar een boerderij in Zeeland wat het beginsel van de kabouterbeweging teweeg heeft gebracht, hoe is het gekomen dat 'de kabouter' een centrale rol is gaan spelen in uw nieuwe beweging?

“Ik werd eigenlijk ziek, omdat ik de hele dag aan het piekeren was hoe het nu verder moest zonder Provo. Ik lag maandenlang in bed en dacht zelfs dat ik kanker had. Ik was zo van de kaart dat ik zelfs niet meer kon lezen. De dokter heeft mij toen meerdere malen onderzocht en uiteindelijk zei hij, heel geniaal: “Van Duijn, je hebt niets. Je zit gewoon teveel hier, thuis, te denken aan de revolutie. Je moet naar een andere omgeving toe en iets heel anders gaan doen. Ga bijvoorbeeld naar een boerderij!” .

Ik wist helemaal niets van boerderijen en het platteland af, omdat ik echt een stadsmens was. Maar toen herinnerde ik me opeens dat ik bij mijn ouders thuis altijd volkorenbrood van “Loverendale” aten, een biologisch-dynamische boerderij in Zeeland. In die zin hebben mijn ouders dus wel invloed op me gehad! Enfin, ik heb toen opgebeld naar dat adres en gevraagd of ik een tijdje ben hen kon komen werken. De man aan de andere kant van de lijn zei toen: “ja, jij bent zo'n provo... we kunnen het proberen met jou, maar dan moet je wel je baard afscheren. We zijn hier christelijk en we houden eigenlijk niet zo van provo's.” Toch ging ik erheen, want ik wilde heel graag beter worden.

Ik heb er met veel inzet en plezier gewerkt: ik wilde alles weten. Ik was vooral geïnteresseerd in hoe je landbouw zonder vergif en kunstmest kon bedrijven, dus ik hing de hele dag aan die man z'n lippen. Tegelijkertijd was ik natuurlijk ook bezig met de vraag hoe het nou verder moest met de revolutie want dat liet me niet los. Toen was ik op een gegeven moment met deze man op het veld aan het werk, en op de akker naast ons was er een aardappelloofklapper aan het werk. Met een enorm geraas klapte die het loof

van de aardappelen en zo kon je ze de volgende dag met de hand rooien. Zo ging dat in die tijd; tegenwoordig gaat alles in één keer met een machine.

Ik vroeg toen aan hem: “komt er nou bij ons ook zo’n aardappelloofklapper?” Hij keek me bevreemd aan, en zei: “Van Duijn, wat denk je nou? Dat wij zulke lawaaiige machines op ons land toelaten? Dan jagen we toch de kabouters weg, die we nodig hebben voor de groei van onze gewassen?” Op dat moment zag ik zijn gezicht heel duidelijk, tegen de achtergrond van de rode ondergaande zon en ik dacht: verdomd, eindelijk zegt er iemand eens iets. Die kabouters zijn de ‘imaazje’ van de nieuwe mens, die wél om de natuur geeft en de productie wil vaststellen aan de eisen van de natuur. Ik gaf hem een hand en zei: “nu begrijp ik het eindelijk.”

Diezelfde avond ben ik naar Amsterdam teruggereisd en heb ik in de trein een Kaboutermanifest geschreven. Ik dacht: het provotariaat zijn eigenlijk als mens vermomde kabouters. Daardoor ben ik me op de kabouters gaan richten, met name de kabouter in de mens.”

- De provobeweging staat bekend om haar protest tegen de consumptiemaatschappij en het verzet tegen de modetrends. In de kabouterbeweging pleitte u onder andere ook voor winkels waar tweedehands goederen verkocht werden. Is er op dit vlak een overeenkomst tussen de provo- en de kabouter beweging, of bent u van mening dat dit echt twee gescheiden bewegingen geweest zijn?

“Nee, eigenlijk is het ene een voortzetting van het ander. Alleen is het verschil dat de provobeweging in eerste instantie een opstandbeweging was, die zo scherp mogelijk verzet predikte tegen de gevestigde orde. Maar de kabouterbeweging wou niet alleen verzet, maar wilde ook laten zien wat er in feite in de plaats voor moest komen. Ideeën voor een nieuwe maatschappij die moest groeien in de gevestigde orde, zoals paddenstoelen op een rottende boomstronk, door allerlei kleine voorbeelden van nieuwe maatschappij te gaan stichten.”

- In 1970 bent u ‘ontvoerd’ en bedreigd door rechts-extremisten, maar u weigerde daarvan aangifte te doen. Was er een speciale rede voor deze ontvoering en waarom heeft u geen aangifte gedaan?

“Extreem rechtse mensen zagen in ons gevaarlijke ratdraaiers, die teveel maatschappijverandering wilden. Wij saboteerden in hun ogen het gezonde gezag en de goede orde. Ze vonden mij blijkbaar de ergste van allemaal, dus daarom hebben ze mij gepakt: om me te dwingen op te houden met mijn werk. Op een avond hebben ze mij in een auto getrokken en ontvoerd naar België, waar ik midden in de nacht ben achtergelaten. Ook circuleerden er even later pamfletten waarop stond dat men een geldbedrag zou ontvangen voor het leveren van mijn lijk.

In die tijd was het zo, dat de kabouters een slechte verhouding met de politie hadden. Mijn vriendin is in de nacht dat ik ontvoerd ben naar het politiebureau in de Warmoesstraat gegaan. Toen ze vertelde dat haar vriend vermist was, wellicht wel ontvoerd, zei de agent: “wij houden niet van kaboutergrappen, dus gaat u maar weg mevrouw!”

Er gebeurde dus in feite helemaal niets. Ik was op dat moment gemeenteraadslid en ik heb na de ontvoering een brief geschreven aan de burgemeester. Ook heb ik aan journalisten meteen gezegd dat ik vermoedde [wie](#) de dader was. Maar ook toen gebeurde er niets. Tegenwoordig is het echter een hoofdmisdaad: je kunt twintig jaar gevangenisstraf krijgen voor bedreiging en mishandeling van een volksvertegenwoordiger. Als er zoiets gebeurd krijgt een volksvertegenwoordiger dan ook meteen een lijfwacht om zich heen, zoals Wilders bijvoorbeeld heeft. Maar in die tijd ginnegapte de politie er eigenlijk alleen maar over.

Strafdeskundige en Tweede-Kamerlid mevrouw Singer-Dekker heeft na de ontvoering aan de regering gevraagd om het zorgvuldig uit te zoeken en de daders te laten opsporen. Toen is er een onderzoek geweest. Vorige week heb ik in het Amsterdams politie archief gevraagd om de stukken daarvan, omdat ik zo het vermoeden heb dat het onderzoek bijzonder slap verricht is. Ik had dus al laten weten van wie ik vermoedde dat de dader was: met een beetje aandacht hadden ze dat wel voor elkaar kunnen krijgen. Maar er werd heel weinig aandacht aan geschonken.

Even na de ontvoering hebben dezelfde rechts-extremisten een bomaanslag op de metro gepleegd, waarna ik wel meteen officieel aangifte heb gedaan. Ik was toen wethouder. Ik meende toen te zien dat het dezelfde mensen waren. Deze rechts-extremisten hadden de bedoeling om de schuld van die bomaanslag te

werpen op degenen die zich verzetten tegen de sloop van de huizen in de Nieuwmarktbuurt.

- Uw idealen uit de provotijd komen overeen met de idealen van de SP (gelijkwaardigheid, solidariteit, democratisering, tegen het kapitalisme). Waarom heeft u zich nooit bij deze partij aangesloten, maar wel bij GroenLinks?

“GroenLinks vindt de natuur en het milieu heel belangrijk: ik heb mij na de kabouterbeweging aangesloten bij de PPR: de Politieke Partij van Radicalen. Dit is een van de voorlopers geweest van GroenLinks. Ik heb zelf in de jaren '80 de partij De Groene opgericht. Het kwam eigenlijk heel erg met elkaar overeen, dus leek het me een goed idee om samen te gaan werken in plaats van dat iedereen zijn eigen partij heeft.

Er is wel een Kamerlid van de SP die mij helpt met het maken van een petitie aan de regering. Daarin staat dat ik alle stukken die over mij zijn gemaakt, van de voormalige binnenlandse veiligheidsdienst, kan terugkrijgen en inzien. Anderhalf jaar geleden heb ik mijn archief opgevraagd die gevormd is door spionnen vanaf 1960, minstens tot omstreeks 1990. Op een dag stond er hier dus een man met een grote doos voor de deur, met stapels papieren van spionnen die mijn werk hadden bijgehouden. Toen ik deze papieren zat door te pluizen, met rode oortjes, kwam ik erachter dat dit lang niet alles was: er ontbrak van alles. In sommige stukken werd doorverwezen naar andere stukken, die helemaal niet bijgevoegd waren.

Dus ik heb bezwaar gemaakt en gezegd dat ze lang niet alles hadden gegeven. Als reactie hierop werd er nog een doos opgestuurd, maar toen gebeurde hetzelfde: ik kreeg de indruk dat er nog veel meer moest zijn. Een paar maanden geleden ben ik bij de rechter geweest om nog veel meer documenten op te eisen. De AIVD zegt echter “nee, we hebben u alles gegeven”, maar dat is gewoon niet zo.

Dat betekend dus inderdaad dat ik vermoedelijk 30 jaar lang gevolgd ben, omdat ze mij zagen als een staatsgevaarlijk iemand die een gevaar was voor de democratische rechtsorde. Terwijl ik juist gestreden heb voor de democratie! Sterker nog, ik heb zelfs zeven jaar geleden een onderscheiding van de koningin ontvangen wegens mijn inzet voor de democratie. Nu ben ik mijn memoires aan het schrijven en in dat verband komen de dozen met alle papieren van spionnen wel goed van pas.

Echter is het dus duidelijk dat de AIVD nog dingen achterhoudt. Ik heb laatste gevraagd om al het geschreven materiaal over de ontvoering, maar de AIVD wil dat niet geven omdat ze de ‘bron van de stukken willen beschermen’. De bron van die stukken, wie was dat dan? Misschien was het wel een BVD'er?”

- In ons pws leggen wij ook de nadruk op de rol van muziek onder de jongeren in de jaren '60. Welke rol speelde de opkomende popmuziek in uw jeugd?

“Nou, dat was eigenlijk niet onbelangrijk, want het was iets waar veel jongeren zich mee bezig hielden. Maar ik hield me er eigenlijk niet zo mee bezig, omdat ik meer op klassieke pianomuziek gericht was en ben. We luisterden wel veel naar jazz. Toen de popmuziek opkwam merkten we ook dat de popmusici zich geïnspireerd voelden door wat wij deden. Dus toen werd dat wel een soort medium, waardoor wij ons konden uiten. Er was bijvoorbeeld ook het krantje ‘Aloha’ dat aanvankelijk ‘Hitweek’ heet, dat ging over muziek en dat werd later zelfs de officiële Staatscourant van de Oranje Vrijstaat. Ik luisterde zelf gewoon een beetje naar de Beatles, maar niet speciaal om daar nou ideeën uit te halen. Het was meer een inspiratiebron voor het gevoel van samenhang, doorzetting, goede sfeer en vrolijkheid.”

meningverschil over drugs

- Het liedje ‘Lucy in the Sky with Diamonds’ van de Beatles was een afkorting van LSD. Heeft u in u in de provo- en kabouterijd drugs gebruikt, en zo ja: welke waren dit?

“Nee, ik gebruikte helemaal geen drugs. Ik was er sterk tegen. Veel mensen denken dat ik nu verslaafd ben aan hasj, maar ik heb zelfs nooit een sigaret gerookt. Maar er waren –helaas- wel provo's die dat deden, maar die zijn nu dood. Om die reden. En ik leef nog, wat ik wel leuk vind. Robert Jasper Grootveld die deed dat bijvoorbeeld, mede met een aantal anderen en daar hadden we dan ook wel meningsverschillen over. Ik zei “je kunt eigenlijk alleen met een helder hoofd de revolutie maken, niet met LSD.” Ik zag wel dat er veel jongeren waren die het zich als een soort protestlevensstijl hadden aangemeten. Maar goed, dat

was wel erg onhandig, vond ik!

Als we bijvoorbeeld afspraken dat het tijdschrift provo op een bepaald moment uitgegeven moest worden en ik dan 's ochtends bij de drukkerij kwam om de eerste exemplaren af te halen, lagen alle drukkers laveloos aan de pers omdat ze de hele nacht trichloorethyleen hadden lopen snuiven. Dat was een middel om de persen mee schoon te maken. Daar werd ik nogal eens kwaad om, omdat ik van hen verwachtte dat het blad die ochtend klaar zou zijn. Ik heb dus vooral ervaren dat drugs dingen belemmerd in plaats van dat het een prachtig middel is. “

politiebureau

- Op een gegeven moment is in het tijdschrift PROVO gezegd dat men tot het inzicht is gekomen dat de provo's de uiteindelijke verliezers zullen zijn, maar de maatschappij hartgrondig provoceren wil het zich niet laten ontgaan. Vindt u dat er in de huidige maatschappij overblijfselen zijn uit het provo tijdperk?

“Ja, heel veel. Ik vond dat we klappen uit moesten delen zolang het nog kon, maar ik wist natuurlijk wel, ergens diep van binnen, dat we nooit op konden tegen die gevestigde macht: de politieke mensen, de politie, de wapens, de spionnen... Het is me wel opgevallen dat we behoorlijk veel invloed begonnen te krijgen en dat we dat zeker konden door zetten. Dat jullie hier nu zitten is bijvoorbeeld ook een gevolg hiervan: als jullie je hiervoor niet hadden geïnteresseerd, hadden jullie hier nu niet gezeten.

Toen wij begonnen met provo was Nederland een heel ander land dan dat het nu is. Het was weliswaar een parlementaire democratie, maar burgers mochten toch niet echt hun stem verheffen. Eigenlijk moet iedereen het liefst zijn mond houden over wat er gebeuren moest in het land en ook niet teveel tegenspreken als politici aan het woord waren. Wij waren dus een beetje verdacht, vandaar dat die spionnen zich dus ook zo over ons ontfermden. We kregen bijvoorbeeld ook regelmatig politiebezoek: huiszoekingen, waarbij onze boekenkasten werden onderzocht en waarbij gekeken werd wat ik allemaal aan het schrijven was. Soms werd er iets in beslag genomen. Ik had een stencilmachine om de tijdschriften te stencilen en die is ook wel eens, gewoon in z'n geheel opgepakt en meegenomen.

Regelmatig zat ik op het politiebureau en heb ook een paar keer in de gevangenis gezeten, wegens verantwoordelijkheid voor opruiende geschriften. We werden vaak gearresteerd bij 't Lieverdje omdat we 'de openbare orde in gevaar brachten'. Die openbare orde werd in feite als een soort wapen tegen ons gebruikt. Zelfs als we krenten uitdeelden op straat werden we gearresteerd, want het was waarschijnlijk een happening, en dat was verboden. Dat het woord 'krent' een vertakking is van het woord 'Korinthe' en dat dat de plaats was waar Paulus gepreekt heeft over de liefde als hoogste goed, ontging de politie.

Op een gegeven is de gevestigde orde gaan inzien dat het niet handig was om de provo's op deze manier aan te pakken, want zo kwam er alleen nog maar meer verzet. Men dacht: “is het niet onrechtvaardig om mensen in de gevangenis te zetten, alleen om het uitdelen van krenten?”. Het was bijvoorbeeld ook verboden om te demonstreren tegen de oorlog in Vietnam. Wij bedachten hier iets op en gingen demonstreren met spandoeken waar helemaal niets opstond, maar ook toen werden we gearresteerd. In de gemeenteraad zeiden ze hierna dat het misschien wel beter was om dit allemaal toe te laten, dan veroorzaakt het niet zoveel deining en dan komen niet al die mensen uit Nederland kijken naar de provo's in Amsterdam, die problemen met de politie hebben.

Maar soms werd onze bekendheid juist bevorderd door de politie. In het eerste nummer van Provo heb ik een artikel geschreven en daaronder een klappertje geplakt, zo'n ding wat een knal geeft, bruikbaar voor een kinderpistooltje. We hebben 300 exemplaren met de hand opgeplakt. Daar had ik onder geschreven: “Pak een hamertje en breng tot ontploffing. Daarmee maak je een begin van de revolutie in je eigen leven!” De politie kwam en zei: “dit is opruiing, jullie zijn met gevaarlijke dingen bezig!”, en ze namen het in beslag. Wat tot gevolg had dat in alle kranten in Nederland stond dat het tijdschrift Provo uit Amsterdam in beslag was genomen, dus in één klap hadden we landelijke bekendheid! En waarschijnlijk nog veel bekender dan als we gewoon deze 300 exemplaren hadden verkocht. Zo ging dat dus regelmatig: vaak hadden we mede door de politie zoveel publiciteit en konden we veel 'imaazjes' lanceren, via de media.

Daardoor veranderde langzamerhand de stemming. Eerst was het zo dat een aanzienlijk deel van de bevolking dacht dat het beste idee was om provo's in kampen op te sluiten, maar langzamerhand begon men door te hebben dat wij ook best zinvolle dingen zeiden. Zij nodigden ons uit om lezingen te geven en voor de televisie te komen, dus dat deed ik en andere provo's ook. Ik ken bijna elke plaats in Nederland door de lezingen die ik daar heb gehouden. Ook het gezag ging zich aanpassen: ze stonden toe dat wij protesteerden en vonden het goed dat wij protesteerden tegen de Vietnam oorlog, als we het van te voren maar even aanmeldden. Hierdoor werden er ook plekken in het openbaar aangewezen, waar men dan toespraken mocht gaan houden. Langzamerhand werden onze ideeën over anarchisme en een directe democratie steeds gewoner. Daardoor is Amsterdam op z'n minst ook heel erg veranderd.

Ik heb niet zo lang geleden nog eens een toespraak gehouden bij het Lieverdje met een megafoon, maar de politie sloeg er geen acht op. Die dachten waarschijnlijk: "moet kunnen.". Nadat Robert Jasper Grootveld een jaar geleden gestorven is, hebben wij een grote happening gehouden bij het Lieverdje, waar ook zijn lijk in een kist aanwezig was. Er waren echt heel veel mensen. Er was ook een politie agent: die deed mee met de happening. In die zin is de maatschappij dus democratischer en vrijer geworden, mede door onze invloed.

Datzelfde is ook gebeurd met onze opvattingen over milieu, waar de kabouters zich met volle kracht op hebben geworpen. Dat is tegenwoordig heel gewoon geworden. Nog niet gewoon genoeg, maar er zijn wel veel meer mensen die zich serieus met milieu bezig houden. Terwijl er toen over werd gezegd dat de kabouters gek waren, die het idee dat het klimaat zou gaan veranderen als we op die manier zouden doorgaan maar absurd vonden. Maar het heeft dus wel geholpen!"

- Wat is uw mening over de huidige generatie jongeren? En waarom denkt u dat dergelijke groeperingen als de provobeweging in deze tijd niet meer bestaan?

"De jongeren van vandaag zijn een probleem: ze provoceren te weinig! Af en toe doen ze wel eens iets als er een studiebeurs in gevaar komt, maar het verzet gebeurt niet echt systematisch. In de jaren '60 was natuurlijk ook niet alle jeugd aan het protesteren, maar wel een deel ervan en dat zorgde ook echt voor opruiing. Ik denk dat veel jongeren het idee hebben dat het voor hun ideaal is in Nederland, dat ze niets meer hoeven te veranderen: dat hebben de provo's al gedaan!

Bovendien zijn de jeugdigen van nu wel vaak verslaafde consumenten geworden, verslaafd aan schadelijke consumptiegoederen zoals auto's en junkfood. Dat is wel echt een probleem, vind ik. Ook heb ik het gevoel dat de jeugd, net zoals vroeger het proletariaat, een beetje een ingeslapen massa is geworden. Behalve in Egypte en Lybië, daar zijn ze hartstikke opstandig en ik hoop dat ze daar een goede revolutie maken. Ik heb veel bewondering voor hen. Volgens mij zijn de meest opstandige jongeren in Nederland nu de jongeren van Dwars, van GroenLinks. Echter zijn dat marginale groeperingen die niet algemeen bekend zijn. Wie weet, misschien zijn jullie wel de toekomstige opstandelingen!"

Jildou Feenstra en Merel Borst
